

ЉУБОДРАГ ДИМИЋ, АГИТПРОП КУЛТУРА.
АГИТПРОПОВСКА ФАЗА КУЛТУРНЕ ПОЛИТИКЕ У
СРБИЈИ 1945-1952. ГОДИНЕ, РАД, БЕОГРАД 1988, СТР.293

Недавно се у оквиру Библиотеке „Дијалог“, издавачке куће „Рад“, појавила књига мр Љубодрага Димића, асистента на предмету Историја Југославије, Филозофског факултета у Београду, под насловом „Агитпроп култура“. Књига представља први целовит покушај у југословенској историографији, да се елементи културне политике Партије у послератним годинама, истраже и прикажу из угла историјске науке. Хронолошке границе одређене су везаношћу културне политике за постојање апарата агитације и пропаганде, чије се оформљење и организовање одвијало у току марта 1945, а чије је укидање спроведено почетком 1952. године.

С обзиром да су историјска истраживања социјалистичке Југославије, мимоилазила компоненту културне политике, дотичући је само овлаш, за разлику од других друштвених наука, аутор је из тог разлога, као и због комплексности теме, био суочен са потребом стварања сопственог, новог методолошког и концепцијског приступа. Основни циљ истраживања за Димића је, како сам каже у Уводним напоменама, био „да осветли циљеве и задатке, организацију, материјалну основу, стране утицаје, постигнуте резултате и остале елементе културне политике Партије у првим послератним годинама.”

Књига се састоји од четири поглавља, од којих су три хронолошке целине везане за обнову, индустријализацију, Информбиро и самоуправљање, док је поглавље под на-

словом „културна политика и уметничко стваралаштво” тематски обрађено. У оквиру основних поглавља, део ужих појава је проблемализован, нпр. културни преображај села, културна политика и радништво и сл. Сходно резултатима истраживања, аутор културну политику прати у две фазе, прву, која је „настала непосредно после ослобођења одређена прокламовањем начела демократизације културе” и другу, везану за почетак еманципације од страних политичких и идеолошких утицаја. Друга фаза у истраживачком смислу, није доведена до краја, али је отворила многа нова питања и проблеме за даље студије.

Посебна вредност овог рада је у чињеници да је настао углавном на необјављеној архивској грађи, а делом на штампи, часописима и постојећој литератури. Када то наглашавамо имамо у виду пре свега стање архивске грађе из послератног периода, која је неистражена, несређена, количински обимна, али не и прворазредна. Одговор на свако истраживачко питање захтева дуго и напорно трагање, које не даје увек и праве резултате. Кључно место у истраживању културне политике Партије после рата, заузимају извори партијског порекла, пошто је Љ. Димић пратио спровођење културне политике од врха, тј. од доношења директива до дна, до њихове реализације у конкретним условима и постигнутих резултата. Најбољи пример за то представља поглавље под насловом „Формулисање политике КПЈ у култури, начин органи-

зовања и руковођења - стварање Агитпроп апарата", у коме је извршена реконструкција организације агитпропа и његове везе са другим телима, органима и масовним организацијама.

За читаоца су изузетно интересантна она поглавља, у којима аутор пише о односу културне политике према традицији, према интелигенцији, уметничком стваралаштву и страним утицајима. Мада скреће пажњу на грешке и неразумевања којих је било у првим годинама функционисања новог система власти у Србији, аутор наглашава да ниједно раздобље, нити стваралац, нису због тога престали да егзистирају у колективној свести. Иако се од стваралаштва тражило да постане „средство и инструмент партијске политике и чинилац политичког утицаја на људе”, Партија ипак није ни могла, ни хтела да „угуши све инспирације и аутентичне стваралачке пробоје”.

Оцењујући на крају културну политику у периоду 1945-1952,

Љубодраг Димић наглашава да је она била одраз целине друштва, његових материјалних, моралних и духовних вредности. Жеља да се што брже изађе из културне заосталости, плаћена је квалитетом, али слабости су ипак пале у засенак пред резултатима.

„Агитпроп култура” је настала као резултат истраживања у оквиру пројекта историје послератног развоја Србије, Института за историју радничког покрета Србије. Љубодрагу Димићу (1956) је ово прва књига и представља допуњени и проширени рукопис магистарске тезе. Рецензенти су били проф. др Бранко Петрановић и др Латинка Перовић. За југословенске прилике, књига је одлично технички опремљена и дизајнирана и поседује, поред осталог пратећег садржаја (напомене, библиографија, регистар имена, белешке о писцу), збирку илустрација и фотографија из времена о коме говори.

Радмила Радић

АНДРЕЈ МИТРОВИЋ, УСТАНИЧКЕ БОРБЕ У СРБИЈИ 1916-1918, БЕОГРАД 1987, 539 СТРАНА

Делу савремене историографије није потпуно страном схватање првог светског рата као стварног краја XIX века. Окончање извесних процеса и остварење појединих идеја, зачетих у претходном веку, даје основа и за таква размишљања. Остаје сасвим извесно да је овај рат глобалном разорношћу деловао на више система на којима су почивали и дотадашња Европа и свет. По многима, тежина његових последица одредила је догађаје који ће обележити XX век. Стављањем првог светског рата на

место прекретнице у историји можемо, вероватно, лакше објаснити и место које је заузео у историографији. У периоду нешто дужем од последње деценије и наша историографија је посветила велику пажњу питањима која се односе на први светски рат. Опредељена тежином онога што је наведено време донело овом поднебљу, а можда усмерена и традиционалном балканском оптерећеношћу политиком, југословенска историографија се углавном окренула политичким аспектима